

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
імені АДМІРАЛА МАКАРОВА

ГУМАНІТАРНИЙ ВІСНИК НУК

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

ВИПУСК 18

Миколаїв
2025

Редакційна колегія збірника:

Берестнєв В. Б., заслужений тренер (Миколаїв);
Бобіна О. В., канд. іст. наук, доц. (Миколаїв);
Гогоренко О. В., канд. філол. наук (Миколаїв);
Деркач В. М., заслужений тренер, канд. наук
з фіз. виховання та спорту, доц. (Миколаїв);
Карсканова С. В., канд. психол. наук, доц. (Миколаїв);
Коваль С. С., канд. фіз.-мат. наук, доц. (Миколаїв);
Матвієнко Л. В., канд. іст. наук, доц. (Миколаїв);
Матійко О. В., заслужений діяч мистецтв (Миколаїв);
Міняйлова А. В., канд. пед. наук, доц. (Миколаїв);
Наливайко В. С., канд. техн. наук, проф. (Миколаїв);
Трибулькевич К. Г., д-р пед. наук, доц. (Київ);
Філатова О. С., д-р філол. наук, проф. (Миколаїв);
Філіппова Н. М., канд. філол. наук, проф. (Миколаїв);
Чугуєва І. Є., канд. психол. наук, доц. (Миколаїв);
Шаповалова І. В., канд. філос. наук, доц. (Миколаїв)

Відповідальний за випуск: **Бобіна О. В.**

*Друкується за рішенням Вченої ради
Навчально-наукового гуманітарного інституту
Національного університету кораблебудування
імені адмірала Макарова
(протокол № 4 від 26.11.2025 р.)*

Гуманітарний вісник НУК: збірник наукових праць. — Випуск 18. —
Г 94 Миколаїв : Іліон, 2025. — 156 с.

У віснику опубліковані статті, що узагальнюють досвід роботи та результати досліджень у сфері вищої освіти та інших галузях знань. Основні рубрики вісника відповідають напрямам гуманітарної підготовки та соціально-гуманітарної освіти, яка здійснюється Навчально-науковим гуманітарним інститутом Національного університету кораблебудування. Вісник розрахований на викладачів, наукових працівників, фахівців, молодих науковців у сфері вищої освіти.

УДК 001(062.552)

© Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова, 2025

УДК 159.9.376-053.6

Кравчук О. Ю.

доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін та філософії, Навчально-науковий гуманітарний інститут Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова (Україна, Миколаїв), olha.kravchuk@nuos.edu.ua

Новікова Г.

студентка спеціальності 053 Психологія, Навчально-науковий гуманітарний інститут Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова (Україна Миколаїв), olha.kravchuk@nuos.edu.ua

ІНКЛЮЗИВНІ ПІДХОДИ ДО ПСИХОСОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ ПІДЛІТКІВ: АДАПТАЦІЯ ДО РІЗНИХ ПОТРЕБ ТА КОНТЕКСТІВ

Інклюзивні підходи до психосоціальної підтримки підлітків зосереджуються на адаптації до різноманітних потреб та контекстів навчання, сімейного середовища та культурних особливостей, забезпечуючи рівний доступ до якісної допомоги. Основні аспекти включають гнучкість методів, індивідуалізацію втручання, культурну чутливість та застосування адаптивних стратегій підтримки, що враховують темп розвитку, стилі навчання та соціально-емоційні потреби підлітків. Висновок підкреслює, що такі підходи сприяють покращенню психосоціального благополуччя, зменшенню стигматизації та підвищенню ефективності підтримки в навчальному середовищі.

Ключові слова: інклюзивність, психосоціальна підтримка, підлітки, адаптація втручання, контекстуальні фактори, школа, сім'я, цифрове середовище, громада, право на участь, персоналізований підхід, системна інтеграція, залучення сім'ї та громади, культурна чутливість.

Інклюзивні підходи до психосоціальної підтримки підлітків являють собою системне зусилля з забезпечення рівного доступу до якісної допомоги для всіх учнів, незалежно від їхніх індивідуальних потреб, культурного контексту, мовних можливостей чи фізичних обмежень. Контекстуальні фактори, такі, як шкільне середовище, сімейна історія, цифровий простір та локальна громада, визначають форми та ефективність підтримки, тому інклюзивність має включати адаптацію втручання до конкретних умов кожного підлітка.

Основні принципи включають право на участь: кожен підліток має право на доступ до якісної підтримки та активну участь у рішеннях щодо власної опіки; персоналізований підхід, який передбачає адаптацію втручання під унікальні потреби, інтереси та сильні сторони підлітка; системну інтеграцію, координацію між школою сім'єю медичними та соціальними службами для забезпечення безшовного надання послуг; залучення сім'ї та громади через партнерство з батьками та опікунами та використання локальних ресурсів; розмаїття та культурну чутливість, що враховують культурні переконання, мову традиції та соціокультурні контексти.

Основні напрями інклюзивних підходів включають психотерапевтичні та консультативні методи з адаптацією, які передбачають використання гнучких методик, зокрема когнітивно-поведінкової терапії, рефреймінг та мотивуюче інтерв'ю, з адаптацією мови та прикладів, а також травмово-інформовані підходи для підлітків із посттравматичним досвідом. У контексті соціально-емоційного навчання важливим є інтеграція SEL-програм у навчальний процес з акцентом на емпатію, саморе-

гуляцію та міжособистісні навички, використання ко-дидактичних форм уроків, групових завдань та рольових ігор.

Підтримка різноманітних форм комунікації включає використання вербальних та невербальних каналів, таких як текст, аудіо, відео та візуалізації, а також адаптовані форми оцінювання потреб та прогресу, наприклад портфоліо та самооцінка. Технологічні та цифрові інструменти включають онлайн-платформи з доступними інтерфейсами, чат-боти підтримки та мобільні додатки для самокерованої підтримки, з обов'язковим врахуванням етичних та приватних аспектів цифрової підтримки, зокрема захисту даних, безпеки та конфіденційності.

Адаптація до різних потреб та контекстів охоплює мовні та лінгвістичні потреби, зокрема багатомовність, сурдопереклад та використання міжкультурних прикладів; інклюзія за інвалідністю передбачає забезпечення доступності матеріалів через легку мову, аудіопідкази, субтитри та адаптивні технічні засоби; культурні та етнічні контексти потребують поваги до традицій та цінностей різних груп, врахування дискримінаційних історій та створення чутливих до контексту програм; соціально-економічні фактори враховують доступність ресурсів та різні формати надання допомоги, включаючи онлайн та офлайн опції; вік та ступінь розвитку підлітка визначають потребу у різних форматах та ступені автономії у підтримці.

Методи та інструменти впровадження включають оцінку потреб та ризиків через скринінгові інструменти, опитування та бесіди з підлітками та їхніми сім'ями; гнучкі формати втручання – індивідуальні зустрічі, групова підтримка, мікропроекти

та онлайн-консультації; командний підхід із міждисциплінарною командою фахівців та залученням учнів як активних партнерів; моніторинг та оцінка ефективності через як і кількісні, так і якісні показники; дотримання етичних принципів та безпеки, з акцентом на конфіденційність, автономію та згоди батьків там, де потрібно.

У прикладах моделей та сценаріїв використання розглядаються шкільні програми SEL з адаптацією під учнів з різними потребами, психологічні підтримки онлайн-платформ, які можуть включати чат-ботів-помічників для самопідтримки та мережі кризових служб, а також громадські ініціативи та партнерства з місцевими НКО та освітніми установами для розширення доступу. Взаємодія з законодавством та етикою включає дотримання законодавства з захисту персональних даних та прав дитини, дотримання етичних стандартів щодо автономії та інформованої згоди, прозорості процесів та відсутності дискримінації, а також врахування вікових та правових обмежень у навчальних закладах та громадських організаціях.

Виклики та ризики охоплюють обмежену доступність ресурсів у малих громадах, ризик стигматизації за неправильного тлумачення потреб, баланс між онлайн та офлайн підтримкою та ризик цифрового нерівноправ'я, а також потребу у попе-

редньому навчанні та супервізії фахівців. Рекомендації для практиків включають розробку персоналізованих планів підтримки з урахуванням контексту та культурних особливостей, створення багатофункціональних команд та залучення родини, використання адаптивних технологій з акцентом на приватність та безпеку, регулярний моніторинг ефективності втручань та корегування підходів.

Отже, що інклюзивна психосоціальна підтримка потребує системного, гнучкого та зваженого підходу з урахуванням різних потреб та контекстів, а успішність таких програм залежить від координації між учнями, сім'ями, школами та громадськими інституціями та дотримання етичних норм і законодавчих вимог. Якщо потрібно, можна адаптувати тези під конкретний формат: для курсової роботи, доповіді або презентації, додати цитати та посилання на відповідні джерела, приклади інструкцій для практичної реалізації програм у школах чи позашкільних організаціях, або короткі опорні питання для дискусій.

Література

1. Ткаченко Н. (2022). Психосоціальна підтримка підлітків: основи інклюзії та адаптації в школі. Київ: Вид-во освіти.
2. Іваненко Л. (2023). Інклюзія та SEL у навчальному середовищі: методології та практики. Львів: Видавничий центр ЛНУ.

Kravchuk O., Associate Professor of the Department of Social and Humanitarian Sciences and Philosophie, Educational and Research Institute of Humanities of Admiral Makarov National University of Shipbuilding (Ukraine, Mykolaiv), olha.kravchuk@nuos.edu.ua

Novikova H., Student of the Specialty 053 Psychology, Education and Research Institute of Humanities of Admiral Makarov National University of Shipbuilding (Ukraine, Mykolaiv), olha.kravchuk@nuos.edu.ua

INCLUSIVE APPROACHES TO PSYCHOSOCIAL SUPPORT FOR ADOLESCENTS: ADAPTATION TO DIVERSE NEEDS AND CONTEXTS

Inclusive approaches to psychosocial support for adolescents focus on adapting to diverse educational, family environments, and cultural characteristics to ensure equal access to high-quality assistance. Key aspects include flexibility of methods, individualization of interventions, cultural sensitivity, and the use of adaptive support strategies that account for developmental pace, learning styles, and socio-emotional needs of adolescents. The conclusion emphasizes that such approaches contribute to improved psychosocial well-being, reduced stigmatization, and increased effectiveness of support in the educational environment.

Key words: inclusivity, psychosocial support, adolescents, intervention adaptation, contextual factors, school, family, digital environment, community, right to participation, personalized approach, systemic integration, family and community involvement, cultural sensitivity.

ЗМІСТ

ІНКЛЮЗІЯ ТА ПСИХОЛОГІЯ

ВІТАЛЬНІ СЛОВА	4
<i>Бережник О. В., Коренева Ю. П.</i> Емоційна грамотність як чинник збереження психологічного здоров'я студентської молоді в умовах соціальної нестабільності.....	6
<i>Білокамінська Л. А., Чугуєва І. Є.</i> Професійна самореалізація як чинник становлення особистості жінок.....	8
<i>Демкова Н. Ю., Рогальська-Яблонська І. П.</i> Особливості адаптації дітей шестирічного віку до навчальної діяльності	10
<i>Дігтяренко В. Ю., Литвиненко І. С.</i> Захисні механізми психіки в умовах стресових ситуацій.....	12
<i>Заїка Г. О., Олексюк О. М.</i> Соціально-психологічна робота з жінками, які стали жертвами домашнього насильства.....	14
<i>Карсканова С. В., Прийма О. М.</i> Особливості сепарації підлітків з особливими освітніми потребами.....	16
<i>Карсканова С. В., Ніязов Р. В.</i> Вибір стратегій поведінки особистості при внутрішньоособистому конфлікті.....	18
<i>Кравчук О. Ю.</i> Інклюзивне освітнє середовище в закладах вищої освіти: концепції, виклики та траєкторії розвитку	21
<i>Кравчук О. Ю.</i> Штучний інтелект як інструмент підтримки практики психологів у роботі з інклюзивними учнями.....	23
<i>Кравчук О. Ю., Новікова Г.</i> Інклюзивні підходи до психосоціальної підтримки підлітків: адаптація до різних потреб та контекстів	25
<i>Кравчук О. Ю., Райковська В. М.</i> Профорієнтація дітей з особливими потребами: міжгалузевий підхід, індивідуальна підтримка та інклюзивні траєкторії розвитку.....	27
<i>Кравчук О. Ю., Ускова О. М.</i> Моніторинг розвитку соціальних навичок за допомогою ШІ: приватність, етика та інтерпретація результатів	29
<i>Кравчук О. Ю., Христиановська Л. А.</i> Роль сім'ї та партнерського оточення в процесі психологічної реабілітації жінок	31
<i>Курчатова А. В.</i> Теоретико-методологічні підходи розкриття механізмів реалізації супервізії в інклюзивній освіті.....	33
<i>Ларченко І. В., Богданова О. В.</i> Інноваційні тенденції та впровадження технологій штучного інтелекту у вищій освіті.....	35

Ларченко І. В., Іщенко О. А.	Модераційний ефект емоційного інтелекту у збереженні автономної мотивації студентів в умовах стресогенності.....	38
Ларченко І. В., Іщенко Я. П.	Взаємозалежність когнітивних та емоційних процесів у стані довготривалого стресу в осіб, що мешкають у прифронтових зонах.....	40
Литвиненко І. С.	Послуга раннього втручання – перша сходинка інклюзії.....	43
Литвиненко І. С., Гончарова О. О.	Емоційне вигорання працівників гуманітарної сфери та представників допомагаючих професій в контексті ургентного реагування	44
Литвиненко І. С., Джигота Е. В.	Деякі аспекти психологічної допомоги військовим після повернення з зони бойових дій засобами арттерапії.....	47
Литвиненко І. С., Малюжеко М. В.	Формування пізнавальної мотивації у дітей молодшого шкільного віку	49
Матко Д. А., Олексюк О. М.	Вплив соціальних мереж на формування ціннісно-сислової сфери особистості.....	51
Матко Д. А., Олексюк О. М.	Соціальні мережі як середовище конструювання ідентичності та ціннісних пріоритетів.....	53
Межуєва К. Д., Олексюк О. М.	Особливості ментального здоров'я жінки у перинатальний період	55
Межуєва К. Д., Олексюк О. М.	Психологічні особливості адаптації до вагітності та подолання ознак посттравматичного стресового розладу, отриманого внаслідок пережитих психотравмуючих ситуацій.....	57
Михальченко Н. В.	Складові готовності майбутніх вчителів початкових класів до розвитку рефлексії учнів в умовах інклюзивного навчання	60
Михальченко Н. В., Криницька О. О.	Психологічна підтримка осіб, які пережили травматичні події: комплексний аналіз методів, ефективності та факторів впливу	63
Михальченко Н. В., Михальченко І. В.	Симптоми професійного вигорання педагогів та фахівців	65
Мірзоян К. О.	Взаємозв'язок самооцінки та рівня самоактуалізації у творчих особистостей.....	68
Мочалова О. В.	Особливості розвитку пізнавальних процесів дітей дошкільного віку з порушенням інтелектуального розвитку.....	69
Олексюк О. М., Корнієнко В. А.	Особливості проявів ПТСР у військових і шляхи запобігання.....	71
Прасол Д. В.	Характер і причини визначення інвалідності серед осіб з особливими освітніми потребами, які здобувають освіти за умови інклюзивного навчання.....	73
Сінченко В. М., Коренева Ю. П.	Майндфулнес-практики як засіб збереження психоемоційної стійкості у волонтерській діяльності в умовах воєнного часу	75
Сеннар К. Б., Олексюк О. М.	Вплив професійного іміджу на ефективність консультативної діяльності психолога	77
Сеннар К. Б., Олексюк О. М.	Імідж психолога як чинник успішної професійної реалізації	79

Ткаченко О.	Прояви булінгу в закладах середньої освіти.....	81
Тур О. В.	Управління інклюзією у закладах вищої освіти: стратегії формування інклюзивної культури та їх вплив на результативність закладу освіти.....	82
Чугуєва І. Є., Мачечук Н. В.	Психологічні чинники соціальної реінтеграції учасників бойових дій	84
Яблонський А. І., Савицький О. В.	Теоретичні підходи до вивчення бойового стресу у військовослужбовців.....	86

МИКОЛАЇВЩИНА І ПІВНІЧНЕ ПРИЧОРНОМОР'Я: ІСТОРІЯ І СУЧАСНІСТЬ

Бєляков Д.	Імператорський Новоросійський університет – метеорологічна перлина Північного Причорномор'я.....	89
Галєєва М.	Психологічна допомога сім'ям загиблих воїнів.....	91
Гей С. П.	Грецькі топоніми Північного Причорномор'я: історико-лінгвістичний аспект	92
Гранченко М. В., Хрящевська Л. М.	Відкриття перших закладів освіти в Одесі (1794–1830-ті рр.)	95
Коваль Г. П., Ляшенко І. О.	Висвітлення моментів життя караїмів Одеси на сторінках газети «Одесские Новости» в кінці XIX – на початку XX ст.	96
Костирко Т. М.	Штучний інтелект як інструмент збереження культурної спадщини університетів.....	97
Нефьодов Д.	Освітнє та громадське значення історичного краєзнавства в сучасних вітчизняних закладах освіти	99
Рижева Н., Довбня В.	Пам'яткоохоронна діяльність на території Миколаївської області (2000–2019 рр.).....	101
Рижева Н., Михайлов М.	Культурні взаємовпливи у декоративному оздобленні піхов мечів Київської Русі	102
Семешин Е.	До біографії Валерії Містюк: Уродженка Миколаєва в історії радянської психології.....	104
Сергієва Ю. С., Матвієнко Л. В.	Експерименти на Засільському цукровому заводі: історичний екскурс.....	105
Тернович Б. П.	Голокост на Миколаївщині.....	106
Ткаченко О.	Прояви булінгу в закладах середньої освіти: теоретичний аналіз	107
Філенко А., Нефьодов Д.	Західна історіографія господарської реформи у СРСР 1965 р.	108
Фьольдварі Шандор.	Український газ під Чорним морем і перспективи турецьких інвестицій	111
Шевченко А.	Становлення землеробства у Буджаку на початку XIX ст.	112
Шевчук В.	Український націонал-комунізм 1918–1921 рр.: історіографічний та джерелознавчий аналіз	114

ДИЗАЙН

Данильченко Н. В., Гавловська Д. А.	Сучасні концепції в проектуванні дизайну плавучих будинків	116
Матійко Н. О., Бєлосвіт Я. О.	Управління дизайном в епоху цифрових технологій: синергія комп'ютерної графіки та креативних процесів.....	118
Матійко О. В., Обухова В. О.	Сучасні текстильні матеріали в інтер'єрних макетах: імітація оббивки і декоративних елементів.....	119
Портнов Д., Атанова Є.	Значення академічного рисунка у формуванні конструктивного мислення майбутніх дизайнерів.....	121

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ ТА СПОРТ**Вакуліна Л. М., Лагерний Д. І.**

Фізичне виховання як компонента патріотичного формування молоді 123

СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ НАУКИ**Бобіна О. В.** Як працює Гуманітарний інститут на четвертий рік Великої війни 126**Валуєва Ю. А., Чурсіна А. О., Шаповалова І. В.**

Розвиток освіти південної України у XIX–XX ст. 130

Васильєва В. В., Лукашик В. І., Шаповалова І. В.

Війна і психічне здоров'я українців в умовах воєнного стану 132

Волкотрубенко Є. О., Шаповалова І. В.Еволюція портової інфраструктури Миколаївщини
як чинник економічного зростання південного регіону 135**Запесочний Н. О., Шаповалова І. В.**Розвиток суднобудівної промисловості Миколаївщини:
історичний вимір та сучасні перспективи 136**Залізко А. С., Шаповалова І. В.**Формування багатонаціонального культурного середовища
Північного Причорномор'я (кінець XVIII ст. – XIX ст.) 138**Корольова Т. М., Кравчук О. Ю.**Психологічні чинники медіаграмотності як елемент соціальної
компетентності індивіда 140**Михальченко Н. В., Молчанова О. М.**Готовність майбутніх вчителів початкових класів
до організації навчальної діяльності молодших школярів 141**Моїсеєнков А. В., Шаповалова І. В.** Особливості соціально-економічного життя

Північного Причорномор'я у період 1917–1921 рр. 144

Надточій І. В.Взаємодія медицини та освіти у реалізації програм раннього
втручання у розвиток дитини 146

ВИМОГИ ДО СТРУКТУРИ ТА ОФОРМЛЕННЯ НАУКОВИХ СТАТЕЙ 154

ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ СТАТТІ 155